

Werkbaar werk in onderwijs kent een forse terugval

Tegen 2020 wil de Vlaamse overheid meer werkbaar werk in alle sectoren. Zes op de tien mensen moet een werkbare job hebben! In 2007 werd dit in onderwijs benaderd met een werkbaarheidsgraad van bijna 60%. Sindsdien is het aantal personeelsleden in onderwijs met een werkbare job blijven dalen tot slechts 52,50% in 2016. Een forse terugval.

Of je job voldoende kwaliteitsvol en werkbaar is voel je aan den lijve. Om het niet aan het buikgevoel over te laten, besloot de Vlaamse overheid in 2004, op initiatief van de sociale partners, een driejaarlijkse meting uit te voeren. De 'Vlaamse werkbaarheidsmonitor' brengt sindsdien de kwaliteit van jobs in cijfers. De tests omvatten data over werkstress, motivatie, leermogelijkheden en werk-privé-balans. Eerder dit jaar bracht de Vlaamse overheid ook het Rapport Ziekteverzuim¹ uit. Hieruit blijkt dat het totaal aantal ziekte-dagen in alle onderwijsniveaus stijgt, maar het basisonderwijs de grootste piek kent. De werkbaarheidsmonitor geeft een stijging van 50% aan bij frequent verzuim, dit zijn afwezigheden van minder dan 20 dagen. Ook het langdurig verzuim, meer dan 20 dagen afwezigheid, stijgt met 30%.

Reeds in 2007 vond 25,8% van het onderwijspersoneel van 40 jaar of ouder langer werken niet mogelijk, tenzij (voor 47,8%) het werk aangepast wordt. In het huidige rapport verdubbelt dat percentage tot

50,8%. De pensioenmaatregelen die aansturen op langer werken en de ingrepen in de verlofstelsels zijn hier niet vreemd aan!

Opmerkelijk is de stijging met 75% van onderwijspersoneel dat actief op zoek is naar een andere job in of buiten het onderwijs. Hoe hoger personeelsleden scoren op de werkbaarheidsknelpunten, hoe sneller ze weg willen uit het onderwijs.

Motivatie en leerkansen

"Van werk mag je niet overspannen of ziek worden, werk moet aantrekkelijk en boeiend zijn en kansen bieden om bij te blijven, met ruimte voor gezin en sociaal leven", zo stelt de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV). We focussen in dit artikel op de voornaamste cijfers van de grootste knelpunten: werkstress, de balans tussen privé en werk, motivatie en leerkansen (zie schema 2). Voor de factoren motivatie en leerkansen scoort onderwijs beter dan andere Vlaamse sectoren. Vooral het volgen van een opleiding of bijscholing en het niet-routinematig werk zorgt voor een

goed welbevinden en voldoende ontwikkeling. Ook voor de aspecten autonomie en coaching doet onderwijs beter dan de andere Vlaamse sectoren. Maar tegenover het onderzoek in 2013 detecteert de nieuwe studie een significante stijging van het ongenoegen. Gevarieerd werk en voldoende ondersteuning zijn noodzakelijk maar zijn niet voldoende om werknemers te motiveren. Indien de prestatiedruk grenzen overschrijdt breekt de motivatieveer.

Psychosociale belasting

Het knelpunt psychosociale belasting piekt bij onderwijs. Deze trend werd bevestigd in het ziekteverzuimrapport: psychosociale aandoeningen eisen veruit de meeste ziekte-dagen op. Standaard wordt er gewezen naar de onderbezetting van het personeel. Maar psychosociale overbelasting kan ook worden beïnvloed door een onaangepaste arbeidsorganisatie, gebrekkige communicatie of weinig ondersteuning en aansturing.

Hoge werkstress

Werkstress wordt door 41,4% van het onderwijspersoneel als klacht aangegeven. Van dit percentage vertoont 13,7% burn-out signalen. Bij leerkrachten en directies lopen werkstress (43,3% - 46,4%) en burn-outsignalen (14,3%) gelijk op. Werkstressklachten verhogen het risico op gezondheidsproblemen. De combinatie van werkdruk en

De werkbaarheidsmonitor is een grootschalig onderzoek over alle Vlaamse sectoren en gebeurt sinds 2004 met een driejaarlijkse peiling. Stichting Innovatie & Arbeid ontwikkelde het onderzoek en is een initiatief van de Vlaamse sociale partners. De trends van de werkbaarheidsgraad worden gevolgd, bestudeerd en vergeleken per sector. De werkbaarheidsmonitor brengt niet alleen de werkbaarheidsgraad en - indicatoren in kaart maar peilt ook naar aanvullende informatie zoals jobkenmerken en werkbeleving. (www.werkbaarwerk.be)

Wat is werkbaar werk?

- Werk dat voldoende leerkansen biedt, dat motiverend is
- Werk dat niet te veel stress oplevert
- Werk dat een evenwichtige werk-privé balans mogelijk maakt

Wie werkbaar werk heeft, heeft meer plezier in het werk, leert meer, blijft langer aan de slag en is minder vaak ziek. (www.serv.be)

emotionele belasting is een valide verklaring voor de hoge werkstressklachten in het onderwijs. Onderwijs is een contactberoep. Werken in onderwijs is werken met mensen. Grote en kleine zorgen passeren elke dag de revue, de betrokkenheid is groot én nodig. En het werk, de contacten met leerlingen en ouders, het gepieker en de bezorgdheid stoppen niet aan de schoolpoort. Dat contact met leerlingen en ouders verloopt trouwens niet altijd even vlekkeloos. Ook grensoverschrijdend gedrag zoals intimidatie (18,8%), fysieke agressie (6,1%) en pesten (10,1%) geven werkstressklachten.

Werk-privéconflict

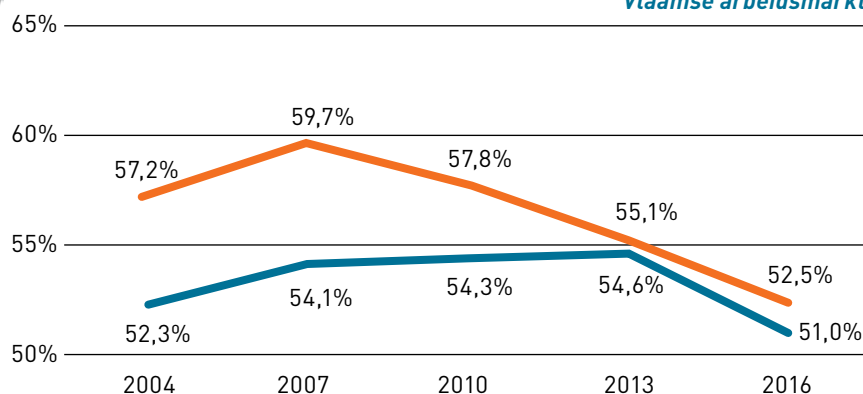
In 2016 werd 18,4 procent van het onderwijspersoneel geconfronteerd met een onevenwicht in de werk-privébalans. Bij 4,9% is er zelfs sprake van een acuut werk-privéconflict. De opkomst van nieuwe media vereist nieuwe vormen van werken, met onder andere: intranet, e-mails, WhatsApp, ... Omgaan met ICT vereist veel tijd en zelfstudie van onderwijspersoneel na de werkuren. Ook werkweken van meer dan 45 uur wegen zwaar door. Ten opzichte van andere sectoren geeft onderwijspersoneel voor de helft meer aan dat de balans tussen privé en werk moeilijk ligt. Werkdruk blijkt hier veruit de belangrijkste risicofactor te zijn. Het COV geeft daarom, samen met de andere onderwijsvakbonden, haar volle steun aan Het Grote Tijdsonderzoek. Dit onderzoek zal een correcte inschatting maken van de werkdruk van leraren. Dit is cruciaal voor het verdere verloop van het loopbaan debat.

Nood aan langetermijnplan

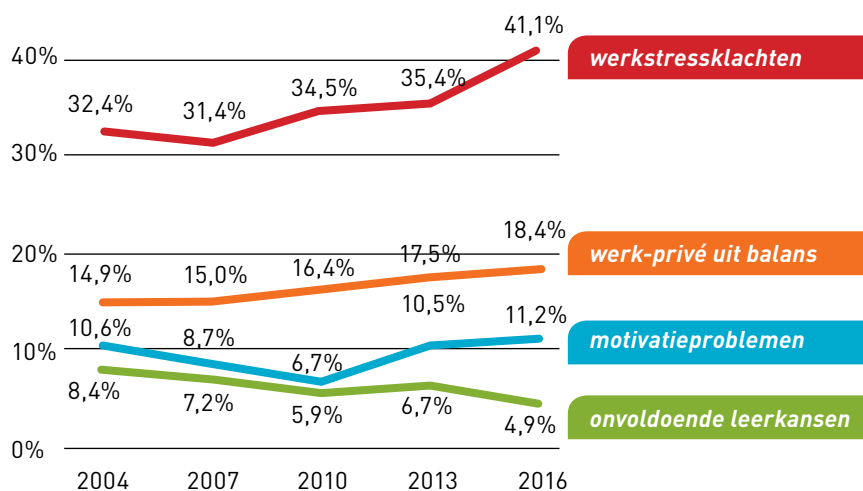
De hoge werkdruk en de emotionele belasting eisen hun tol. Werkbaar werk in onderwijs dringt

Terugval werkbaarheidsgraad

onderwijs
Vlaamse arbeidsmarkt

Op zoek naar de knelpunten

zich op! Onderwijspersoneel wil net zoals in andere sectoren jobs waarvan ze niet ziek worden, die boeiend en motiverend zijn en kansen bieden op blijven en bijleren met voldoende ruimte voor het gezin en het privéleven. Het blijft wachten op een duurzaam langetermijnplan over de legislatures heen dat de noden in de Vlaamse basisscholen opvangt, werkbaar werk mogelijk maakt en de kwaliteit van het basisonderwijs garandeert. Minister Crevits wil het plan om het basisonderwijs te herwaarderen zo snel mogelijk lanceren. Het zal in sociaal overleg vorm krijgen. Voor het COV moet dat strategisch plan alleszins leiden tot meer middelen en meer kinderverzorgers in het kleuteronderwijs, meer ondersteuning op de klasvloer, meer tijd voor overleg en een betere omkadering van het hele schoolteam om zo elk kind het kwaliteitsvol onderwijs te geven waarop recht heeft. ■

De oplossing van veel van de knelpunten reiken we aan in onze campagne 'Basisonderwijs in de lift'. Lees meer op www.cov.be.

1. Het jaarlijks rapport Ziekteverzuim van het Vlaamse onderwijspersoneel van het Agentschap voor Onderwijsdiensten - AGODI.